
Granskningsutlåtande

Utfärdat: 2021-09-24

Diarienummer: 13-0563

Aktbeteckning: 2 -5570

Viveca Risberg

Telefon: 031-368 16 45

E-post: viveca.risberg@sbk.goteborg.se

Detaljplan för vård och forskning vid Per Dubbsgatan inom stadsdelen Änggården i Göteborg

Granskningsutlåtande

Handläggning

Byggnadsnämnden beslöt den 16 mars 2021 att skicka ut detaljplaneförslaget för granskning. Förslaget har sänts för granskning under tiden 24 mars 2021 – 27 april 2021.

Planförslaget har skickats ut enligt bifogad lista över samrådsrets.

Förslaget har under samma tid varit tillgängligt på stadsbyggnadskontoret.

Förslaget finns även tillgängligt på Göteborgs Stads hemsida:

www.goteborg.se/planochbyggprojekt.

Sammanfattning

Inkomna yttranden berör framförallt konsekvenserna för kulturmiljön, att hitta alternativ till att riva kulturmiljöbyggnader. Därtill framförs ett behov av att fortsatt utreda påverkan på Vitsippsbäcken under utbyggnadsfasen, luftmiljö, dagsljuspåverkan på Odontologen, buller från helikopter, barnperspektivet, stabilitet i bergsslänter och geotekniska åtgärder, komplettering av dagvatten- och skyfallshantering, framkomlighet, tillgänglighet och information under byggskedet samt synpunkter på trafik och gestaltning.

Framförda synpunkter har till stor del kunnat beaktas genom vidare utredningar samt kompletteringar och justeringar av planhandlingarna.

Stadsbyggnadskontoret har bedömt att planförslaget, med kompletterade utredningar och justeringar i förslaget, bedöms lämpligt och genomförbart.

Kvarstående erinringar finns från boende i området, kulturförvaltningen samt socialförvaltningen centrum (gällande rivning och barnperspektivet), fastighetsägare till Änggården 718:1 Odontologen (påverkan dagsljus) och Göteborgs Spårvägar (storlek på vändslingan).

Kopior av samtliga yttranden har överlämnats till fastighetskontoret, fastighetsägare och berörda konsulter för kännedom och eventuellt beaktande vid planens genomförande.

Stadens inledande kommentarer

Då flertalet av de inkomna yttrande handlar om påverkan på kulturmiljön ges här en kort beskrivning av stadsbyggnadskontorets bedömning och hur frågan har behandlats.

Sjukhusets utveckling och förändrade behov

Göteborgsregionens befolkning växer och en växande befolkning leder till ett ökat behov av specialiserad sjukvård och ett mångsidigt näringsliv. Sahlgrenska som funnits på platsen i drygt hundra år bröt ny mark utanför den tidens stad. Under åren har verksamheterna successivt vuxit ur sina lokaler och nya byggnader har ersatt de gamla. Sjukhusområdet ligger väl tillgängligt för en stor del av befolkningen. Huvudstrukturen inom sjukhuset har hela tiden behållits medan skalan och byggnaderna har förändrats. Sahlgrenska är det av regionens sjukhus som har störst möjlighet att utveckla vården med sin närhet till universitetet och Chalmers. Närheten är viktig för forskning och utbildning. Genom att bygga ihop sjukhusområdet med universitetet på Medicinareberget skapas förutsättningar för ett nära samarbete som leder till en internationellt högklassig forskning, utbildning och vård. Det är viktigt både för regionen och landet. Det skapar utöver en högspecialiserad vård även förutsättningar för en god ekonomisk tillväxt med ett kluster för Life Science.

Avvägning mellan olika intressen

Nu står olika intressen mot varandra, bevarande av kulturhistoria i form av några av de äldre byggnaderna och stadsrummen kan inte förenas med behov av större lokalytor i utbredning och höjd. Placeringen är beroende av direktförbindelse till existerande vårdlokaler. Bedömningen från Västra Götalands Regionen är att projektet faller om inte lokalytor och samband kan åstadkommas. När inte dessa två intressen går att kombinera anser staden att befolkningens behov av specialiserad sjukvård har störst allmänt intresse.

Planprocessen har inneburit ett omfattande arbete från såväl stadens som exploatörernas sida beträffande frågor rörande kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Konsekvenser av alternativa placeringar har analyserats och alla aktörer är fullt medvetna om de historiska, ekonomiska och identitetsskapande värden som försvinner vid en rivning. Det har framkommit tydligt att idag är den enda möjliga platsen för sjukhusets absolut viktigaste funktion, akutsjukvård, samma plats som använts historiskt för sjukhusets ursprungliga entrébyggnad och för norra porten. Life Science-klustret i direkt anslutning till akutsjukvården innebär också rivning av kulturmiljövården.

Eftersom sjukhusområdet har sina tydliga begränsningar i markyta har Sahlgrenskas utvecklingsplan sin grundidé i att bygga på höjden. På detta sätt skapas en möjlig volymökning från ca 300 000m² till ca 660 000 m² BTA (bruttoarea) om man följer gällande detaljplan. I och med framtagandet av ny detaljplan för området möjliggörs att bebygga sjukhustomten med upp till 1000 000 m² BTA.

Avvägningen som innebär en rivning av kulturhistoriskt intressanta byggnader, som dock inte är av riksintresse, gäller detta specifika område, verksamhetens ytterst speciella förutsättningar och allmänhetens behov av en högspecialiserad sjukvård. Behovet av högspecialiserad vård anses således vara viktigare än att kulturhistorisk intressanta byggnader kan bevaras. Av den anledningen ställer sig

inte stadsbyggnadskontoret bakom den slutsats som MKB:n drar att det med förslaget innebär att en standard sätts med ovarsam hantering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader i framtiden.

Miljökonsekvensbeskrivning

En miljökonsekvensbeskrivning (MKN) har tagits fram för detaljplanen. MKN: ska innehålla uppgifter om miljöförhållanden och miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs, ett så kallat nollalternativ (6 kap 11 § MB). Detta alternativ ska inte förväxlas med nuläget. Nollalternativet innebär i detta fall att redan antagna detaljplaner fortsätter att gälla i sin helhet och inkluderar de åtgärder och de förändringar som kan förväntas även utan att den nya planens förslag genomförs. Den tidsmässiga avgränsningen är satt till början av 2030-talet, vilket är tidpunkten när detaljplanen bedöms ha blivit utbyggd.

Om planen inte genomförs kommer bebyggelsen i området ändå genomgå förändringar, men det är ytterst svårbedömt i dagsläget vad detta kommer att innebära. Medicinareberget regleras inte av någon detaljplan medan sjukhusområdet har byggrätter kvar för användningen vård och sjukhus och är i Översiktsplan för Göteborg bedömt som lämpligt för vårdinstitution. Outnyttjade byggrätter finns på idag obebyggd mark och som möjlig påbyggnad av en del hus. Sjukhuset har byggts ut i etapper och befintliga byggnader har rivits i omgångar, med stöd av gällande detaljplan. Detta kommer sannolikt att fortsätta för att lösa de mest akuta lokalbehoven. Några exempel är att Norra porten inte går att nyttja för dagens vårdverksamhet. Sjukvården kommer att flytta därifrån och detaljplanen stödjer inte andra verksamheter än vård. Förbindelsegången från Per Dubbshuset över Gröna stråket saknar skyddsbestämmelser och fastighetsägaren kommer att söka rivningslov eftersom den med sin låga höjd hindrar uttryckningsfordon. Av hävd har omfattande bygglov prövats på Medicinarebergets planlösa område utan att detaljplanekravet har utlösts. Risk finns för att man bygger fast sig i en struktur som förhindrar en lämplig utveckling av infrastrukturen och förändrar landskapsbilden på ett ogenomtänkt sätt.

Nollalternativet innebär att Sahlgrenska universitetssjukhuset inte har möjlighet att utvecklas i samverkan med forskning, näringsliv och service vilket innebär att den planerade nya arenan för Life Science i Göteborg inte kan förverkligas. Sjukvårdens kapacitetsproblem kvarstår och patientnära medicinsk forskning kan inte utvecklas. I ett större perspektiv innebär detta nackdelar för regionens växande befolkning och folkhälsan. Det blir med ett ökat patienttryck svårare att få tillgång till högspecialiserad vård, inom några områden med ett nationellt ansvar. Sahlgrenska sjukhuset och Göteborgs attraktionskraft minskar och arbetsmarknaden påverkas av att Life Science-satsningar i andra regioner istället lockar företag och specialister.

Den önskade utvecklingen mot en tät regionkärna med god kollektivtrafikförsörjning försvåras i nollalternativet. Hållplatsen och stråket vid Per Dubbsgatan i befintligt läge klarar inte den ökade kapacitet och framkomlighet som behövs för en hållplats utefter innerstadsringen beskriven i målbild Koll2035 (antagen av regionfullmäktige och kommunfullmäktige i Göteborg, Mölndal och Partille).

Per Dubbsgatan fortsätter vara en trafikbarriär med höga fordonsflöden med relativt hög hastighet. Gångbanorna och cykelbanorna kommer att ha låg till mycket låg standard vilket innebär en trång och konfliktfylld trafikmiljö för

fotgängare och cyklister. Fordonstrafiken har två körfält i vardera riktningen, där kollektivtrafik blandas i de inre körfälten. Den goda kapaciteten för bilar kan leda till ökad trafik vilket ger en försämrad luftmiljö och högre trafikbuller och ett gaturum som är mindre attraktivt att gå och cykla i jämfört med idag. Helikopterplattan ligger kvar på parkeringshusets tak och med sin låga inflygningsbana påverkar närliggande bostäder av buller.

Vid ett klimatanpassat 100-årsregn med klimatfaktor (skyfall) finns en mycket stor risk för översvämningar av Sahlgrenskas sjukhusområde. Stora delar av sjukhusets funktioner kan inte vidhållas och ambulansers framkomlighet kan påverkas negativt. Situationen för Vitsippsbäcken blir oförändrad jämfört med dagens situation då vatten vid skyfall går igenom området och rinner ner i Vitsippsdalen. Befintlig höjdsättning vid spårvagnsslingan orsakar att skyfallsvatten rinner ned till Dag Hammarskjöldsleden och Linné vilket bidrar till ekonomisk skada och framkomlighetsproblem.

Inkomna synpunkter och stadsbyggnadskontorets kommentarer

Inkomna synpunkter har sammanfattats nedan. Personnamn anges inte. Synpunkterna finns i sin helhet på stadsbyggnadskontoret.

Kommunala nämnder och bolag m.fl.

1. Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden tillstyrker förslaget till detaljplan för vård och forskning vid Per Dubbsgatan inom stadsdelen Änggården samt godkänner genomförandet av exploateringen och ger kontoret i uppdrag att genomföra projektet under förutsättning att de synpunkter som redovisas under förvaltningens bedömning ur ekonomisk dimension beaktas.

Fastighetskontoret, trafikkontoret och stadsbyggnadskontoret har bedömt att exploateringen som omfattas av detaljplanen är av stor vikt för staden.

Fastighetskontorets bedömning är att den nu föreslagna kostnadsfördelningen mellan exploateringsinvestering och skatteinvestering avseende utbyggnad av allmän plats är skälig.

Utöver projektbudget om 266 mnkr i 2019 års prisnivå har trafikinämnden fattat beslut om att prioritera in 50 mnkr i 2019 års prisnivå i trafikinämndens kommande investerings-planering för att säkerställa kostnadstäckningen för utbyggnaden av allmän plats.

Kommentar:

Synpunkter noteras.

2. Göteborgs energi AB

Bolaget framför information om befintliga ledningar och anläggningar inom området samt hur transformatorstationer bör utformas med avseende på bland annat utrymmeskrav, tillgänglighets- och säkerhetsfrågor.

Vad gäller fjärrvärme, fjärrkyla, gas samt fiber har bolaget inga synpunkter.

Göteborgs energi AB önskar att lägen för befintliga transformatorstationer preciseras i plankartan, att det framgår i planbeskrivningen att kostnader för flytt av ledningar och anläggningar bekostas av den som initierar en sådan samt att för befintliga och nya elanläggningar inom kvartersmark skall ledningsrätt upplåtas.

Kommentar:

Planhandlingar är justerade i enlighet med synpunkter gällande skydd mot strålning, information om vem som bekostar flytt av ledningar och anläggningar samt om att ledningsrätt för elledning ska upplåtas. Notera att befintlig transformatorstation i norr kommer flyttas utanför planområdet.

3. Göteborgs spårvägar

Göteborgs spårvägar anser att:

- Vändslingans utfartsväxel inte bör placeras i den höger- eller vänstersvängande utfarten från Akuttorget.
- Prioriteringsordningen i signalerna bör noga avvägas för optimal genomströmning av fordon i linje med Göteborgs Stads trafikstrategi.
- Träd vid hållplatsen måste vara av en sort vars löv inte medverkar till en ökad risk för lövhalka i spåret under hösten.
- Hållplatsens gestaltning bör ta hänsyn till effektivitet vid av- och påstigning, förarens synvinklar och fordonens synlighet för människor på hållplatsen.
- Det är nödvändigt att vändslingan rymmer två 30-metersenheter.
- Vid val av träd och vegetation i raingården bör hänsyn tas så att föraren får bra sikt och spårvagnarna synliggörs för övriga trafikslag.

Kommentar:

Gällande placering av vändslingans utfartsväxel har även påkörning av spårvagnsförare vid manuell omläggning av växel pekats ut som en spårsäkerhetsrisk. Då växelstyrningen inte fungerar behöver spårvagnsförare på ett säkert sätt kunna lägga om växeln manuellt. I dagens lösning behöver spårvagnsföraren gå rakt ut i en trafikerad fil med stor risk för att bli påkörd. I den föreslagna lösningen finns en refug till höger om spårvagnen vilken gör att utrymme för att säkert ta sig fram till växeln skapas. Körfälten utanför refugen är fält för vänstersvängande bilar varför hastigheten i körfältet kommer att vara reducerad i förhållande till dagens situation.

Utformningen av allmän plats har tydlig prioritet för kollektivtrafik och oskyddade trafikanter. Privatbilism har nedprioriterats och två av de idag fyra körfälten tas bort och gaturummet breddas för att även kunna bredda gång- och cykelvägar på Per Dubbsgatans södra sida. På gatans norra sida har dock cykelväg inte tagits med i utformningen och gångvägen har bara breddats något. Detta för att det intrång som behövs göras på kvartersmark inte bedömts varit proportionerligt i förhållande till de vinster som detta skulle ge.

av trafikkontoret inför fortsatt arbete.

Siktlinjer och god säkerhet vid hållplats och hållplatstorg är utrett i genomförandestudien.

Vändslingan har utformats för att kunna ge plats åt kvartersmark och allmän plats där det idag är trångt. En ökning av uppställningsutrymmet i vändslingan skulle påverka in- och utfart till akutmottagningen. Staden har bedömt att en fri väg in och ut till nya akutmottagningen har högre prioritet. Kapaciteten från dagsläget kommer inte att minskas och trafikkontoret har därmed bedömt att det är tillräckligt med en uppställningsplats i slingan.

Trädsorter och vilken slags vegetation som kommer finnas i raingarden är inte bestämt i dagsläget. Information om träd och vegetation vid raigarden noteras av trafikkontoret inför fortsatt arbete.

4. Kretslopp och vattennämnden

Kretslopp och vattennämnden skriver att det är av stor vikt att bestämmelser och formuleringar om dagvatten och skyfall samt om avfall finns med i handlingarna.

Skyfallshanteringen är en mycket viktig fråga i denna detaljplan vilket beskrivs på sidan 23 och 58 i planbeskrivningen. Det är av största vikt att uppnå riktlinjerna i Tematiskt tillägg till ÖP för översvänningsrisker (TTÖP). Inför bygglov krävs att en tydlig höjdsättning av detaljplaneområdet redovisas och en skyfallsmodell verifierar att byggnadernas entréer och ambulansvägar säkras och att skyfallsvattnet tydligt leds till nedsänkta områden. Det är viktigt att Stadsbyggnadskontoret säkerställer det i bygglovsprocessen, eventuellt med ett villkor för startbesked.

Separering av dagvatten och spillvatten, uppdimensionering av dricksvatten, ledningsflyttar kommer att krävas vilket framgår i genomförandestudien.

Utbyggnad av dagvatten- och skyfallslösning kommer att krävas.

Investeringskostnaden för dagvatten- och skyfallshantering på allmän plats ska fördelas mellan flera nämnder.

Kretslopp och vatten ser behov av ändringar i plankartan. De önskar att upplysningen om placering i förhållande till skyfall förtydligas samt att upplysning läggs till i plankartan rörande lägsta golvnivå.

De framför också att de vill se ett antal redaktionella ändringar och förtydliganden i planbeskrivningen.

Kommentar:

Planhandlingar och PM Miljö har bearbetats och kompletterats i enlighet med synpunkterna.

Inför bygglov ska en skyfallsmodell tas fram som ska verifiera att byggnadernas entréer, utrymnings- och ambulansvägar säkras och att skyfallsvattnet tydligt leds till nedsänkta områden enligt förslag för omhändertagande

Det finns även alternativ lösning för ambulansens framkomlighet vilka beskrivs i bilagan PM miljö.

5. Kulturförvaltningen

Kulturnämnden tillstyrker detaljplan för vård och forskning vid Per Dubbsgatan i de delar som omfattar förbättring av miljön för gående, cyklister och kollektivtrafikresenärer samt ambitionen att överbygga den hårt trafikerade Per Dubbsgatan. Nämnden tillstyrker även förslaget att före detta Vanförestalten till stor del bevaras och förses med skydds- och varsamhetsbestämmelser.

Kulturnämnden avstyrker detaljplan för vård och forskning vid Per Dubbsgatan i de delar som omfattar rivning av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse; Per Dubbshuset med förbindelsegång och isoleringspaviljong, Norra entréhuset/Norra porten bestående av tre sammanbyggda huskroppar, Ortopediska kliniken vid före detta Vanförestalten, samt Vanförestaltens tillbyggnad med före detta elevhem.

Kulturnämnden skriver att flera av de byggnader som föreslås rivs enligt planförslaget ingår i stadens bevarandeprogram och har i flera kulturhistoriska underlag och utredningar utpekats som kulturhistoriskt mycket värdefulla, både arkitektoniskt och med mycket högt värde för förståelsen av sjukhusets historiska utveckling från paviljongsjukhus till specialiserad och mer funktionsseparerad vård. Per Dubbshuset är skyddat i detaljplan från 1992 genom skyddsbestämmelser och rivningsförbud. Kulturnämnden skriver att sjukhusmiljön har vuxit fram successivt genom tillägg och dess historiska läsbarhet är av mycket stort värde för möjligheten att uppfatta verksamhetens utveckling. Kulturförvaltningens bedömning är att detaljplaneförslaget medför stora konsekvenser utifrån en ekologisk dimension då förslaget innebär att flera kulturhistoriskt värdefulla byggnader rivs och höga kulturmiljövärden går förlorade. Ett utdragerande av flera nyckelbyggnader i sjukhusets äldsta historia innebär ett otidsenligt slöseri med kulturhistoriska och arkitektoniska kvaliteter.

Kulturförvaltningens bedömning är att en förbättring av hållplatsmiljön vid Per Dubbsgatan, förbättrade gång- och cykelmöjligheter liksom ökade möjligheter att ta sig över gatan ses som positivt utifrån en social dimension. Barns behov av trygga platser med möjlighet till vistelse och fri lek bedöms dock inte säkerställas genom planförslaget.

Kommentar:

Kulturförvaltningens synpunkter gällande rivningar noteras. Barnperspektivet är beaktat i detaljplanarbetet. För en helhetsbild av ambitioner och överväganden gällande barnperspektivet, se kapitel *Överväganden och konsekvenser*, rubrik *Sociala konsekvenser och barnperspektiv* i planbeskrivningen.

6. Miljöförvaltningen

Miljöförvaltningen tillstyrker fortsatt planarbete under förutsättning att deras synpunkter beaktas.

Miljöförvaltningen skriver att planförslaget behöver förtydligas avseende omfattning och placering av dagvattenlösningarna för att tydliggöra att förslaget är genomförbart. Miljöförvaltningen vill också informera om att stadens dokument Reningskrav för dagvatten har uppdaterats, vilket innebär att dagvattenanläggningar i denna detaljplan ska anmälas till miljöförvaltningen när de byggs.

Förvaltningen informerar om att de inte deltagit i arbete med kompensationsåtgärder och om hantering av vid påverkan på särskilt skyddsvärda träd. Vidare anser förvaltningen att för de träd som avses bevaras bör, liksom miljökonsekvensbeskrivningen föreslår, även övervägas att införa en planbestämmelse som syftar till att bevara träden (och inte enbart kompensera värdet av dem).

Kommentar:

Information från miljöförvaltningen noteras inför det fortsatta arbetet.

Planbeskrivningen och PM Miljö har bearbetats och kompletterats gällande dagvattenhantering i enlighet med synpunkter.

Hantering och påverkan av särskilt skyddsvärda träd har stämts av med park- och naturförvaltningen som varit delaktiga i planarbetet. Park- och naturförvaltningen kommer även fortsättningsvis vara delaktiga i arbetet med utformning av de offentliga rummen.

7. Park- och naturförvaltningen

Park- och naturförvaltningen bedömer att genomförbarheten i relation till kraven i Teknisk Handbok behöver studeras vidare för att säkerställa att de gröna kvaliteterna som föreslås i detaljplanen är genomförbara.

Förvaltningens synpunkter på förslaget handlar om att, det finns få platser för grönska och vistelse inom, att stor omsorg behöver läggas för att möjliggöra en hög ambitionsnivå på vistelseytor och att barns behov inte tillgodoses inom planen.

Vidare ger förvaltningen information om hantering av biotopskyddade träd, grova träd, behov av inventering av träd, samt om åtgärder för att minimera påverkan på miljöer för mindre hackspett.

Park- och naturförvaltningen önskar fortsatt vara delaktiga i utformningen av planförslagets offentliga rum uppmuntrar till samordning av de ytor som planläggs som allmän plats i syfte att verka för trygga, jämställda och tillgängliga miljöer såväl som för att hitta hållbara lösningar för effektiv skötsel.

Kommentar:

Planbeskrivningen har bearbetats och kompletterats gällande ekonomiska konsekvenser i enlighet med Park- och naturförvaltningen synpunkter. Gällande barnperspektivet se svar på yttrande nr 5.

Information om projektets genomförbarhet, grova träd och utformning av offentliga rum från Park- och naturförvaltningen noteras inför det fortsatta arbetet. Park- och naturförvaltningen kommer även fortsättningsvis vara delaktiga i utformningen av de offentliga rummen. Trafikkontoret kommer bjuda in park- och naturförvaltningen för fortsatt detaljprojektering av de offentliga rummen.

8. Räddningstjänsten i Storgöteborg

Räddningstjänsten i Storgöteborg har ingen erinran.

9. Socialförvaltningen centrum

Förvaltningen ser att förlusten av värdefulla kulturmiljöer är negativ och omfattande, samtidigt som det är positivt att sjukhusets funktion stärks och utvecklas då det är en viktig verksamhet för hela staden och regionen.

Förvaltningen delar slutsatserna i den sociala konsekvensanalysen om att barns behov av trygga platser med möjlighet för vistelse och lek inte säkerställs inom planen. Förvaltningen ser att barnperspektivet behöver förstärkas i det fortsatta arbetet.

Ur ett tillgänglighetsperspektiv är det särskilt viktigt att säkerställa att miljöerna i området fungerar för alla grupper. För många är ett besök på sjukhus inte valfritt utan nödvändigt. Personer med olika funktionsnedsättningar, ålder och behov finns i alla grupper som nyttjar, besöker eller arbetar inom områdets verksamheter. För de grupper som har behov av detta behöver en trygg och säker angöring med bil till områdets målpunkter fortsatt säkerställas. Vidare ser förvaltningen att framkomligheten under bygg- och genomförandetid blir mycket viktig att omhänderta i det fortsatta arbetet. Särskilt för personer med funktionsnedsättningar. Möjligheten till trygga, överskådliga och framkomliga stråk under byggtid behöver säkerställas, särskilt med tanke på områdets inriktning och besökare. Förvaltningen delar slutsatsen i den sociala konsekvensanalysen att det är negativt ur ett tillgänglighetsperspektiv att möjligheten att passera planskilt från fordonstrafiken försvinner i förslaget. För att kompensera detta behöver det läggas vikt vid att skapa konfliktfria ytor vid de korsningar som finns mellan olika trafikslag, till exempel vid hållplatsens södra sida.

Kommentar:

Förvaltningens synpunkter gällande rivningar noteras. Barnperspektivet är beaktats i detaljplanearbetet, se svar på yttrande nr 5.

Framkomligheten under bygg- och genomförandetid är viktig för alla verksamheter inom området. Entréer skall vara tillgängliga under hela byggtiden. Möjligheten till trygga, överskådliga och framkomliga stråk under byggtid ska säkerställas, särskilt med tanke på områdets inriktning och besökare. Verksamheter, personal och besökare kommer kontinuerligt informeras om byggnationen inklusive förändringar i alternativa vägar. Projektet har tillsatt en Informationsgrupp som kommer att hantera detta ihop med verksamhet och fastighetsägare. En arbetsmiljöplan kommer upprättas för resp. byggnad och en mobility managementutredning för byggskedet har tagits fram under formen för genomförandestudien som belyser och säkerställer frågor gällande framkomlighet och tillgänglighet för alla under bygg- och genomförandetiden.

Alternativa angöringsvägar för de byggnader som påverkas är planerade som ”sido”-projekt för att tillåta persontrafik men även för åtkomst till räddningstjänsten under byggtiden;

- Vägen väster om Odontologen planeras att breddas på Medicinareberget för åtkomst till Odontologens södra sida samt fd Vanförestalten under byggtiden.
- På Sahlgrenska-sidan kommer en alternativ angöringsväg byggas som leder upp bakom Johannesvillan och Hudhuset.

- Godsangöring till Odontologen ligger i det nordvästra hörnet och är ej påverkad av projektet.
- Godsangöring till Sahlgrenska sker i en central godsmottagning i öster där omlastning sker. Denna är ej påverkad av byggprojektet. Transporter inom sjukhuset sker främst via lastbärare på truck i kulvertsystem.

10. Trafiknämnden

Trafiknämnden tillstyrker detaljplan för vård och forskning vid Per Dubbsgatan. Trafikkontoret har medverkat i planarbetet och ställer sig positiva till fortsatt planering av rubricerat ärende, med följande synpunkter.

Genomförande

Vid utbyggnad av kvartersmark ska allmän plats användas så lite som möjligt och då framförallt ytor som används av oskyddade trafikanter.

Vid utbyggnad av både allmän plats och kvartersmark skall mobility managementutredningen tas hänsyn till och framkomlighet för samtliga trafikslag skall värnas.

Det är väsentligt att etapp 2 färdigställs skyndsamt för att uppnå de kvaliteter i gaturummet som detaljplanen beskriver att den ska göra.

Allmän tillgänglighet - Medicinareberget

Som följd av att skelettplanen inte slutfördes kan det i detaljplanen inte säkerställas en finmaskighet avseende allmän tillgänglighet till Medicinaregatan och Medicinareberget. Trafikkontoret är positiva till att befintlig gemensamhetsanläggning Änggården ga:5 (deläggande fastigheter Änggården 35:1, 718:1, 718:2 och 718:138) kan komma att omprövas för att omfatta delar av Medicinaregatan samt planerad trappa från Per Dubbsgatan upp till Medicinaregatan.

Hantering av konsekvenser utanför detaljplan

Omfördelningen av trafik som flyttar längre ut i vägnätet påverkar vägnätets robusthet. Strategier för hur det framtida bilvägnätet ska fungera behöver studeras på strategisknivå som bland annat översiktsplanen och i samverkan med andra väghållare. Om framtida utredningar visar på behovet av en väg- eller spårtunnel under Medicinareberget är det ingenting i den föreslagna utformningen av Per Dubbsgatan som hindrar en framtida utbyggnad av det.

Förvaltningens bedömning

Trafikkontoret bedömer att en utbyggnad enligt detaljplanens förslag är lämpligt och genomförbart förutsatt att trafikkontorets synpunkter tas hänsyn till.

Detaljplanen bidrar till måluppfyllelse enligt både trafikstrategin och Målbild Koll2035, vilket är önskvärt.

Det är av stor vikt att den fysiska tillgängligheten får stå i fokus i fortsatt arbete så att passager, ledstråk samt tydlighet och orienterbarhet säkerställs.

Kommentar:

Synpunkter noteras.

11. Utbildningsförvaltningen

Utbildningsförvaltningen har inga synpunkter gällande detaljplanen.

12. Grundskoleförvaltningen

Utbildningsförvaltningen har inga synpunkter gällande detaljplanen.

Statliga och regionala myndigheter m.fl.

13. Business Region Göteborg

BRG anser att det är av vikt att bevara möjligheter till lägre hyror så att även företag med lägre betalningsförmåga kan finnas kvar inom området.

BRG vill återigen understryka att gods- och persontrafik ges utrymme i detaljplanen samt att det erbjuds parkeringar i nära anslutning till verksamheterna.

BRG anser att det är viktigt att det totala antalet parkeringsplatser på Medicinareberget och Sahlgrenska (som inte får överstiga 3180 parkeringsplatser för fordon) planeras och disponeras på ett sätt som kommer till gagn och på ett effektivt sätt kan utnyttjas av besökare, anställda och verksamheter inom området. Det är viktigt att staden har en tät dialog med näringslivet och verksamheter i närområdet om deras parkerings- och lastningsbehov både under byggtiden och även hur det ska fungera när området är färdigbyggt. BRG anser att det är av stor vikt att en tydlig analys och beskrivning av hur godshantering och parkering för verksamheterna som verkar inom området skall tillgodoses, både under byggtiden samt när området är färdigställt.

Det är även viktigt att en dialog förs med de verksamheter som finns vid området kring Per Dubbsgatan i anslutning till Sahlgrenska Universitetssjukhuset (SU) innan och under kommande byggprocesser, så att de blir informerade om vad som händer och kan planera sina verksamheter och aktiviteter utifrån processerna.

Det är också av vikt att möjliggöra tillgängligheten för kunder och besökare till de olika verksamheterna under byggprocesserna, så att påverkan på verksamheterna blir så liten som möjligt. Enligt samrådsredogörelsen planeras det inför byggskedet inledande informationsmöten från exploitör med verksamhetsföreträdare men det är av stor vikt att dessa även följs upp under byggtiden för en fortlöpande informationsspridning kring verksamhetspåverkande åtgärder.

Kommentar:

Även om hyresnivåer inte regleras i planhandlingarna är det för fastighetsägarna inom planområdet, ur ett konceptuellt perspektiv, viktigt att skapa miljöer som främjar innovation och utveckling. Start-Ups och mindre bolag med låg eller ingen betalningsförmåga är ett naturligt inslag i den verksamhet som kommer att bedrivas inom Sahlgrenska Life. Strukturer som Science Park och inkubatorer har som uppgift att möjliggöra och främja innovation och utveckling med verksamhet inom såväl Sahlgrenska Life som i närliggande bebyggelse.

Inför utbyggnaden av gata och allmän plats kommer informations-möten, utskick, information via Radions Trafik Information P4, bygg-tavlor och Trafik Nytt med information sättas ut i området och skickas ut till näringsidkare i området.

Med avsikt på byggnation gata/allmän plats, kommer kunder ha full tillgänglighet till verksamheter under byggtiden i största möjliga mån. Detta säkerställs inom ramen för genomförandestudien med en mobility managementutredning och kommer även säkerställas i trafikplaneringsplaner i senare skede.

Gällande tillgänglighet, framkomlighet och parkering samt kommunikation och dialog under byggskedet, se även bilaga Avsiktsförklaring Grön transportplan samt svar ovan till yttrande nummer 9.

14. Försvarsmakten

Ingen erinran.

15. Lantmäterimyndigheten

Lantmäterimyndigheten har redaktionella synpunkter på innehållet i planbeskrivningen och framför synpunkter på ändringar och förtydliganden gällande bla. takparken, fastighetsbildning och servitut.

Myndigheten framför också synpunkter på ändringar som de anser bör göras i plankartan.

Kommentar:

Planhandlingarnas texter och bestämmelser har setts över och där så lämpligt justerats i enlighet med Lantmäterimyndighetens yttrande. Notera att takparken på Hus 2 är privat och inte allmänt tillgänglig. Parkens öppettider regleras inte i planhandlingarna. Fastighetsägaren planerar hålla takparken öppen för allmänheten under större delen av dygnet. Höjder för gatunivån är inte utsatta då detaljprojektering ej ännu skett.

16. Länsstyrelsen

Staden har till granskning, tagit fram en MKB (miljökonsekvensbeskrivning) som redovisar tydligt, att planförslaget medför en betydligt stor negativ konsekvens för de kulturhistoriska värdena som utmärker Sahlgrenska sjukhusområdet. De särskilt utpekade som värdefulla byggnader; Per Dubbshuset, två bevarade paviljonger från den ursprungliga anläggningen samt den Norra entrén, är avgörande för förståelsen av Sahlgrenska sjukhusets utveckling. Dvs., från att ha varit ett lågt paviljongsjukhus under sent 1800-tal till att, under 1900-talets första hälft, växa till i skalan. Genom rivning av dessa byggnader, flera vitala årsringar i sjukhusanläggningens framväxt försvinner. Även den äldre Vanförestalten som bevaras i huvudsak, men genom att riva den L-formade byggnadskroppen på baksida av byggnaden och bygga samman den norra fasaden med den föreslagna Hus 4, medför att det blir svårt att förstå den enda bevarade byggnadens sammanhang med Sahlgrenska sjukhusområdet.

Dock noterar Länsstyrelsen från samrådsredogörelse att Staden gör ett tydligt ställningstagande om avvägning av de olika intressen som berörs av planförslaget: ”Avvägningen som innebär en rivning av kulturhistoriskt intressanta byggnader, som dock inte är av riksintresse, gäller detta specifika område, verksamhetens ytterst speciella förutsättningar och allmänhetens behov av en högspecialiserad sjukvård. Behovet av högspecialiserad vård anses således vara viktigare än att

kulturhistorisk intressanta byggnader kan bevaras. Av den anledningen ställer sig inte stadsbyggnadskontoret bakom den slutsats som MKB:en drar att det med förslaget innebär att en standard sätts med ovarsam hantering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader i framtiden”.

Synpunkter berörande prövningsgrunder:

Länsstyrelsen bedömer med hänsyn till ingripandegrunderna i 11 kap 10 § PBL och nu kända förhållanden att planen i sin nuvarande utformning inte kan accepteras och kan därför komma att prövas av Länsstyrelsen om den antas.

Granskningshandlingar behöver säkerställa och redovisa en del av förutsättningar som är kopplade till Länsstyrelsens ingripande grunder enligt plan och bygglagen, för att ett genomförande av planförslaget kan anses vara acceptabel.

Länsstyrelsen befarar att:

- Miljökvalitetsnormer (MKN) inte följs (MB 5 kap, luft)
- Bebyggelse blir olämplig eller ett byggnadsverk olämpligt med hänsyn till människors hälsa och säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion (buller, risk för olyckor, översvämning, erosion)

MKN Luft

Länsstyrelsen anser att beskrivning av Luftkvalitet behöver förtydligas avseende vilka åtgärder som genom planen säkerställs för att miljökvalitetsnormen för kvävedioxid inte ska överskridas år 2028. För partiklar (PM10) beräknas halterna för både årsmedelvärdet och 90-percentilen av dygnsmedelvärdet vara lägre än MKN i samtliga scenarier. Gaturummet längs Per Dubbsgatan är vältrafikerat och den planerade bebyggelsen medför en hög och tät bebyggelsestruktur och till det tillkommer topografiskt höjdskillnader. Enligt luftutredningen är den enda möjliga lösningen för att sänka halterna av luftföroreningar att minska trafikmängderna och utsläppen från trafiken. Luftutredningen för Per Dubbsgatan inkluderar endast framtidsscenarier för åren 2025 och 2028. Länsstyrelsen har därför även beaktat luftutredningen för Guldhedsgatan (COWI, 2017) som inkluderar Per Dubbsgatan för åren 2017 och 2023 och konstaterar att halterna av kvävedioxid förväntas minska avsevärt från 2023 till 2025. För 2028 beräknas MKN endast tangeras längs kortare sträckor vid den planerade gång- och cykelbanan.

Eftersom det är samma versioner av emissionsmodellen HBEFA (3.3) och samma urbana bakgrundshalter i båda utredningarna antar Länsstyrelsen att det är olika åtgärder som ska falla på plats för att säkerställa den beräknade stora haltminskningen mellan åren 2023 och 2025 i området. Ni behöver i planbeskrivningen förtydliga vilka åtgärder som förutsätts genomföras och hur dessa kommer att anpassas till planens genomförandetakt.

Buller

Det framgår av planbeskrivning att antalet helikopterinflygningar även fortsättningsvis bedöms vara 1-2 per dag och att inflygningsvinkeln av den nya helikopterplattan är i stort sett samma som befintlig och att den nya plattan hamnar längre ifrån bostäder. Enligt Folkhälsomyndighetens riktvärden för buller inomhus bör maximalt ljud inte överskrida LAFmax 45 dBA i bostadsrum samt i lokaler för vård och undervisning. PM *Ny helikopterflygplats* anser att fönster med

Ljudreduktion 35 - 40 dB kan komma att krävas i vådrum, för att nå riktvärdet på 45 dBA. Detta behöver framgå från planbeskrivningen och även säkerställas på ett plantekniskt godtagbart sätt. Utanför planområdet kan eventuella bullerskyddsåtgärder på grund av den ändrade placeringen av helikopterplattan behöva hanteras vid anmälan eller vid eventuell tillståndsprovning enligt miljöbalken.

Skyfall

I planbeskrivningen (sidan 59) ställs krav om att ”*inför bygglov redovisa en ritning med en tydlig höjdsättning av hela detaljplaneområdet samt att en skyfallsmodell ska verifiera att byggnadernas entréer och ambulansvägar säkras och att skyfallsvattnet tydligt leds till nedsänkta områden*”. Här bör även framgå att utrymningsvägar från byggnaderna ska inkluderas i verifieringen.

Länsstyrelsen anser att detta krav ska återspeglas på plankartan, t.ex. som ett ”villkor för bygglov”. Det behöver också framgå av planförslaget hur transporter i allmänhet kommer att fungera inom planområdet vid ett skyfall eftersom verksamheten i byggnaderna kan vara helt beroende av dessa.

Geotekniska förutsättningar

Länsstyrelsen hänvisar till statens geotekniska institutets yttrande och håller med att det är oklart i nuläget vilken omfattning av planområdets bergsslänt har undersökts. (Se SGI:s yttrande med dnr. 5.2-2103-0234, dt. 2021-04-25 som bifogas i sin helhet). Vad gäller nödvändiga åtgärder för rensning av bergsslänt/block rekommenderar Länsstyrelsen att detta i första hand görs innan planen antas. Men som alternativ kan kommunen istället tydligt redovisat genomförandet är säkerställt. Det vill säga att stabilitetsåtgärder ska vara säkerställd på ett plantekniskt godtagbart.

Länsstyrelsen lämnar synpunkter gällande utformning av granskningshandlingarna som riktar sig till behovet av klarläggande och förtydligande:

Vatten

Granskningshandlingar utgör ett flertal dokument som beskriver olika förslag på dagvatten- och skyfallshantering. Det är svårt att uppfatta vilket Staden anser att tillämpa! Vi utgår ifrån det som beskrivs i planbeskrivningen, sid. 56 - 57, att dagvattenhanteringen kommer att ske områdesvis för de olika delområdena inom planområdet. På sid. 56, finns en bild över planområdet dock ser planområdet i bilden mindre ut än det som visas på plankartan. Det är önskvärt att ha en bättre karta med kompletterande beskrivning som förtydligar vilken recipient som planeras ta emot dagvattnet från de olika delområden. Det som framgår av handlingarna är att dagvattnet kommer att ledas till allmän eller kombinerad ledning, men också beskrivs att det ska vara skilda ledningar för spill- och dagvatten på kvartersmark. Om detta innebär att en annan recipient än Ryaverket då behöver ni förtydliga vilket föroreningsinnehåll som kan väntas i dagvatten och ange de i mängder (kg/år). Vidare vill Länsstyrelsen att ni gör en bedömning med motivering hur dagvattenhantering kommer att upprätthålla att miljö kvalitetsnormer för vatten. Det framgår från den upprättade MKB:en att åtgärder som kommer att tillämpa vid dagvatten- och skyfallshantering utgör att avrinning mot Vitsippbäcken kommer att minska. Det behöver förtydligas att det

förutsätter att dessa planerade åtgärder samordnas och anpassas till bebyggelseakt och etappindelning för att säkra att påverkan under byggtiden undviks.

Kulturmiljö

Ett gestaltningsprogram som underlag hade varit betydelsefullt som en tydlig vägledning vad gäller utformning av tillkommande byggnader i syfte att uppnå en god helhetsverkan. Det är av avgörande betydelse att beskriva vilka kulturhistoriska värden som ska avspeglas och på vilket sätt de ska uttryckas och hur det säkerställs. Vi bedömer att de bestämmelser som tagits fram inte är tillräckligt tydliga för att säkerställa de kulturhistoriska värdena.

På plankartan anges för Hus 1, 3 och 4, en planbestämmelse **f4** ”Byggnad ska utformas så att platsens kulturhistoriska egenart bekräftas och återspeglas”. Länsstyrelsen har svårt att förstå vad bestämmelsen egentligen syftar till då de tillkommande byggnaderna genom sin volym, skala och utbredning avviker från områdets kulturhistoriska karaktär.

Även bestämmelserna f5, f6 och f7 är otydliga avseende vad de egentligen avser att säkerställa. Vidare framgår på sidan 34 att man avser att återbruka riven natursten och fasadtegel för att bibehålla områdets höga materialkvalité. Dock saknas en beskrivning hur denna ambition med bevarande av kulturhistoriskt värdefullt byggnadsmaterial, utmärkande för området är säkerställd.

Eftersom genomförandet av planförslaget avses ske i etapper, är det önskvärt att rivning av de kulturhistoriska värdefulla byggnaderna anpassas till bebyggelseakten och inte rivs i förväg i onödan.

Naturvård

Gällande artskyddet hänvisar vi till den bedömning vi har gjort i samrådsskedet med hänvisning till utförda inventeringar att detaljplanen inte innebär en sådan påverkan som föranleder förbud enligt artskyddsförordningen. Trots det är det önskvärt att grönstrukturer och särskilt grövre träd sparas i största möjliga utsträckning. Hänsyn till mindre hackspett bör även tas vid återplantering efter det att planen är genomförd.

Länsstyrelsens samrådsyttrande har bilagts.

Kommentar:

Planhandlingarnas texter och bestämmelser har bearbetats och kompletterats gällande:

Miljö kvalitetsnormer för luftkvalitet och hur de säkerställs:

Luftutredningen för Guldhedsgatan (COWI, 2017) och Luftmiljöutredning (COWI 2018) för detaljplan vid Per Dubbsgatan skiljer sig i resultat. Trafikkontoret har vid leverans av trafiksiffror till båda detaljplanerna tagit hänsyn till tillkommande exploateringar i närområdet. Att trafikflödena skiljer mellan de båda analyserna beror på att man för detaljplan vid Per Dubbsgatan även tagit hänsyn till att framkomligheten minskar förbi Sahlgrenska då man bygger om gatan, vilket innebär en omfördelning av trafiken och att den trafik som inte har sin målpunkt i området väljer andra vägar. Detta hade man inte kännedom om när man året innan lämnade trafiksiffror till detaljplan Guldhedsgatan, vilken därmed har fått för höga beräkningsvärden.

Luftmiljöutredning (COWI 2018) för detaljplan vid Per Dubbsgatan konstaterar att det höga hus 3 ökar nedblandningen av renare luft, hus 3 i kombination med överbyggnaden av gatan förstärker vinden vilket ger lägre halter av luftföroreningar. Den breddning av gaturummet jämfört med dagsläget längs Per Dubbsgatan, vilket planförslaget innebär, är positivt ur luftkvalitetssynpunkt, eftersom det då finns en större luftvolym för utsläppen att blandas ut i, vilket ger lägre koncentrationer än vad samma emissioner skulle ge i ett trängre gaturum. Denna utformning var inte underlag till Luftutredningen för Guldhedsgatan (COWI, 2017).

I Luftmiljöutredning (COWI 2018) beskrivs att en sänkning av trafiken är enda möjligheten att påverka luftkvaliteten, men denna text syftar på hur en ytterligare förbättring skulle kunna uppnås jämfört med det som planförslaget innebär.

Påverkan av helikopterbuller samt säkerställande av att uppnå riktvärden:

En ny utredning har tagits fram, PM helikopterflygplats vägledning buller (WSP 2021). Stadsbyggnadskontorets bygglovavdelning, miljöförvaltning och utredningens sakkunniga anser att BBR-krav behöver uppfyllas vid byggnation och inte folkhälsomyndighetens riktlinjer. Särskilda konstruktionslösningar kommer att behövas för att tillse att maximalnivån från helikopter i utrymmen avsedda för sömn eller vila ska kunna begränsas till LAFmax 55 dB vid högst 5 helikopterrörelser per natt, eller LAFmax 45 dB vid fler rörelser. Detta kommer att säkerställas i bygglovsskedet.

Dagvatten- och skyfallshantering och förtydliganden om krav inför bygglov gällande höjdsättning, skyfallsmodell samt utrymningsvägar och hur transporter kommer fungera vid skyfall:

Kretslopp och Vatten har i samråd med stadsbyggnadskontoret inte bedömt det vara nödvändigt att uppdatera allt material gällande dagvatten- och skyfallshantering utan har valt att samla ihop utredningen som fanns från samrådsskedet med kompletteringar framtagna inför granskning och med hjälp av ett inledande kapitel sammanfatta förvaltningens slutsatser. Detta sammanfattande kapitel har utgjort underlag för planbeskrivningen. Därutöver har ett villkor för lov införts som säkerställer att ”Bygglov får inte ges för centrum, vård, högskola och universitet eller gymnasium förrän en skyfallsmodell som ska verifiera att byggnadernas entréer, utrymnings- och ambulansvägar säkras har kommit till stånd”.

In och utfart av ambulans sker runt Akuttoget men det finns även alternativa lösningar på framkomlighet. Ambulanstransport kan ske via Ehrenströmsgatan.

Geotekniska förutsättningar och åtgärder

Utlåtande av geologiska risker har tagits fram, daterad 2019-05-20, reviderad 2021-05-31. För utlåtandet har bergbesiktning utförts i syfte att identifiera geologiska risker i samband med kommande byggnation. Inga befintliga bergskärningar bedöms vara i behov av omedelbara åtgärder. Lokal 1, 2 och 6 är belägna inom kvartersmark och inom allmän platsmark och tas om hand vid exploateringen då byggnation föreslås där nämnda risker finns. Om exploatering inte redan är genomförd på dessa lokaler inom sex års tid från senaste besiktningstillfälle, d v s år 2025, så rekommenderas att en förnyad besiktning utförs. Inom lokal 7 planeras ingen exploatering. En planbestämmelse har införts i plankartan som innebär att startbesked för byggnation inte får ges innan åtgärder

inom lokal 7 är utförda. Åtgärder ska bestå av bergrensning och eventuellt kompletterande bergförstärkningar. Text har tillkommit som beskriver dagens besiktnings- och underhållsarbeten, vilka pågår fram till genomförande av planen.

PM Miljö har kompletterats i enlighet med länsstyrelsens synpunkter.

Gestaltningsspekter för området har arbetats med på likvärdigt vis som vid framtagning av ett gestaltungsprogram. Då ett gestaltungsprogram inte är bidande på samma sätt som planhandlingarna har resultatet av gestaltungsarbetet i stället direkt arbetats in i planhandlingar och bearbetats till bestämmelser. För att säkerställa gestaltningen kommer bygglov i detta projekt tas i byggnadsnämnden och inte på delegation likt normalfallet.

Synpunkter gällande utformningsbestämmelser, rivningstakt, grönstrukturer och större träd noteras.

17. SGI

Geoteknik

Planförslagets stabilitet bedöms i utredningen [2] vara tillfredsställande och föreliggande planförslag medför inte att SGI gör någon annan bedömning.

Bergteknik

I utredning [2] och [3] har berget besiktats med avseende på bergras och blockutfall. I [3] redovisas att bergskärningar inom detaljplaneområdet behöver åtgärdas: "*I befintliga bergskärningar finns risk för bergutfall av lösa block och som bör rensas ned.*"

SGI anser att dessa risker behöver vara hanterade då planen antas och inte kan hänskjutas till senare skede. Det är vidare oklart om utlåtandet enbart gäller de fyra lokaler som preciseras i [3].

SGI anser att det också är oklart vilka områden i planens närområde som faktiskt besiktigats med avseende på block- och bergstabilitet utöver de sju lokalerna i [g], vilket behöver markeras i kartvy. Områden i direkt anslutning till planområdet är branta på flera platser (exempelvis utmed Per Dubbsgatan i planområdets västra del) och dessa kan också tänkas ha otillfredsställande block- och bergstabilitet som kan riskera påverka planområdet eller dess omgivning vid planens genomförande. Detta behöver utredas om så inte skett. I det senare

fallet behöver besiktningsutlåtande tydliggöras i underlagen. Rådighet över mark för eventuella åtgärdsbehov kan också behöva beaktas i dessa fall. SGI anser även att status på befintliga förstärkningsåtgärder (bultar, nät etc.) behöver ingå i besiktning inför planens antagande, i den mån så inte skett. Detta behöver tydliggöras.

På plankartan finns egenskapsbestämmelser för kvartersmark, skydd mot störningar (kod m1), samt ett villkor för startbesked (a6) avseende genomförandet. Villkoret hänvisar i nuläget till fel bestämmelse (mz). SGI vill också framhålla att det bör finnas liknande bestämmelser för övriga berörda skärningar i de fall de ligger inom kvartersmark. Kommunen är huvudman för allmän platsmark och ansvarar där för den långsiktiga stabiliteten och säkerheten med avseende på bergslanter. SGI vill lyfta frågan om hur tillsyn av dessa frågor kan säkras långsiktigt också inom kvartersmark.

Kommentar:

Geotekniskt utlåtande och planhandlingar har bearbetats och kompletterats enligt synpunkt. Se kap Geoteknik och bergteknik (Planens syfte och genomförande) samt Geoteknik (Övriga åtgärder) se även bilagor Geoteknik och bergteknik PM förstudie,)WSP Sverige AB, 2017-11-08, rev 2021-05-31) och Utlåtande geologiska risker, (Norconsult, 2021-05-31), samt svar till yttrande nummer 16.

18. Säve Flygplats

Säve Flygplats har inget att erinra byggnationen enligt förslaget till detaljplan, med förutsättning att en flyghinderanalys visar att flygplatsens in-/utflygningsprocedurer ej får någon påverkan. Flyghinderanalys bör även göras innan höga kranar eller liknande reses under den tid då byggnation pågår. Sahlgrenska helikopterflygplats (flygplatschefen) bör även remitteras i ärendet. Sahlgrenska helikopterflygplats kommer inom kort erhålla in-/utflygningsprocedurer som vid framtagandet av förslag till detaljplan ej var känt.

Kommentar:

En flyghindersanalys bedömdes initialt inte nödvändigt då helikopterflygplatserna saknar civila ut- och inflygningsprocedurer samt MSA-tytor (tytor som anger begräsningar av byggnadshöjder för säker inflygning). Bedömningen ändrades under detaljplanarbetets gång pga övergång till GPS-stöttad inflygningsprocedur varför PM Ny Helikopterflygplats togs fram. När slutposition för helikopterplattorna är definitivt fastställd inför bygglov ska utredningen kompletteras med exakta höjder och lämnas av byggherren som en ansökan om flyghinderanalys till Luftfartsverket.

19. Trafikverket

Trafikverket anser fortsatt att det är problematiskt att planförslaget leder till en överflyttning av trafik från Per Dubbsgatan till E6.20 Söderleden, då leden idag är kraftigt belastad. Dock anser Trafikverket att förväntad trafikökning är i en storleksordning att det inte bedöms leda till trafiksäkerhetsproblem eller liknande.

Planen bedöms kunna accepteras men Trafikverket vill påpeka att den kumulativa effekten av liknande trafikpåverkande åtgärder kan ännu inte överblickas och kommunen behöver ta ett samlat grepp om trafikfrågan i närområdet.

Kommentar:

Trafikverkets synpunkt gällande överflyttning av trafik från Per Dubbsgatan till E6.20 Söderleden noteras.

Trafikkontoret hållning på Medicinareberget har varit densamma som för Chalmersområdet: Biltrafiken kommer inte att öka i högtrafik eftersom kapaciteten inte kommer öka och då denna del av nätet redan idag är fullt. Detta innebär att det ökade resandet som räknas med hanteras genom överflyttning till kollektivtrafik och cykel, något som planen lägger stor vikt vid. Lindholmsförbindelsen samt Västlänkenstationen Korsvägen är viktiga delar i denna överflyttning.

Tillkommande parkeringar är styrt och det kommer inte att tillföras några nya parkeringar i området vilket gör att resandet styrs åt andra färdmedel. Befintlig besöks- och arbetsparkering behöver minska för att ge p-plats för tillkommande

exploatering och detta är något exploitörerna behöver arbeta aktivt med. Trafikkontoret har inte sett någon möjlighet och har inte haft någon vilja att begränsa den utbyggnad som planförslaget föreslår.

Inom ramen för detaljplanearbetet har trafikanalyser genomförts på lokal respektive övergripande nivå (mikro/makro) för att visa vilka effekter förslaget medför, WSP 2018-09-03 och Ramböll, 2018-05-22. Trafikanalyserna finns i sin helhet som bilagor till planhandlingarna.

Synpunkter gällande den kumulativa effekten av liknande trafikpåverkande åtgärder som ännu inte kan överblickas samt att kommunen behöver ta ett samlat grepp om trafikfrågan i närområdet noteras.

20. Västtrafik

Skärmtak på busshållplatserna

Västtrafik har för avsikt att utföra skärmtak över både spårvagns- och busshållplatserna, i samma form som på Nordstan, med sedumtak för att skapa grönska.

Träd i anslutning till hållplatsen

Västtrafik vill inte att man begränsar möjligheten att bygga ut stora skärmtak över hållplatsytan för busshållplatsen för bästa möjliga effektivitet för busstrafiken och högsta kvalitet för resenärerna. Vi inser behov av grönska i området och hoppas att det finns alternativa placeringar för träden. Om det inte är möjligt att förändra denna del av planen vill vi ha en fortsatt dialog om val av trädsort och uppstamning.

Samordning av belysning, kontaktledningsstolpar och trafikantinformation

I samband med projektering av hållplatsytorna vill Västtrafik föra en dialog för att få bästa möjliga funktion. Det är viktigt att kommande förslag till hållplats och skärmtak samordnas med belysning och kontaktledningsstolpar.

Kommentar:

Information gällande skärmtak noteras. Hållplatser och trafikförläggning har bearbetats i arbetet med genomförandestudien, i detta arbete har samråd hållits med Västtrafik. Västtrafik kommer även fortsättningsvis vara en viktig part i det fortsatta arbetet med utveckling och utbyggnad av hållplatsläget Sahlgrenska huvudentré. Västtrafik kommer bjudas in av trafikkontoret att medverka under detaljprojekteringen vid utformning av hållplatsytorna. Träden vid hållplatsen är viktig för staden ur flera perspektiv, liksom trafiksäkerhet och siktlinjer. Fortsatt arbete och dialog om trädsort och uppstamning sker under detaljprojekteringen i samråd med Västtrafik.

Sakägare

Sakägare i form av bolag, myndigheter, föreningar etc. har namngivits. Personnamn har inte skrivits ut, utan skrivs som "fastighetsägare" för att möjliggöra att utlåtandet publiceras på kommunens hemsida. Uppgifter om personnamn som är kopplade till yttrandena finns på Stadsbyggnadskontoret.

21. Higab, Änggården 718:1

Higab anser fortsatt att placering av framför allt hus fyra medför att dagsljusinsläppet till de utrymmen som vetter åt söder och väster försämras. Att hänskjuta frågeställningen till att lösas i samförstånd med Akademiska hus förefaller inte kunna hantera den uppkomna försämringen av dagsljus som följd av byggnadens placering och höjd. Över tid är det inte självklart att det går att se de båda byggnaderna i ett gemensamt sammanhang och därav behöver placeringen av Akademiska hus planerade byggnad (Hus 4) justeras inom det pågående planarbetet för att minimera den negativa påverkan den nuvarande placeringen bidrar med.

Kommentar:

Till antagandeskedet har en mer detaljerad studie tagits fram för att se över dagsljuspåverkan på Odontologen (Sweco 2021-06-07). Om Hus 4 byggs ut enligt planen så finns det ytor i Odontologen som inte uppfyller gränsvärdena för VSC (Vertical Sky Component), dagljusstillgång i fasad. För full dagsljusfaktor till Odontologen kan krävas att Hus 4 minskar med 6 våningar.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att för att möjliggöra att dagsljusfaktor uppfylls enl BBR för ett av de fyra påverkade våningsplanen i lågdelen skulle det krävas att Hus 4 minskar med 2 våningar. Det är stora förändringar av Hus 4 för att uppnå en jämförelsevis liten förbättring. Målet är att ha hög koncentration av människor i nära anslutning till sjukvård och Life Science samt till kollektivhållplatsen. Därför ser staden på den lösning som ger mest användbar verksamhetsyta sett till helheten. Odontologen har ingen outnyttjad byggrätt utan det är 6% av den totala ytan som påverkas vilket inte är en stor olägenhet för användbarheten av lokalerna. Genomförandet av planen bedöms kunna väga upp den olägenhet som uppstår beträffande dagsljus. Det nya hållplatsläget ger en mer tillgänglig kollektivtrafik, befintliga barriärer mot sjukhusområde och Änggårdsbergen minskar och nya gång- och cykelvägar tillkommer vilket är en fördel för verksamheter i Odontologen.

22. Göteborgs Stads Parkering AB, Änggården 33:2 (Tomträttshavare)

Ingen erinran.

23. Fastighetsägare, Änggården 25:13, Särögatan 8

Anser att förslaget till detaljplan diskriminerar fastighetsägare i området som får bygglov nekade med motiveringar som att ”det strider mot byggnadens grammatik” trots att det överensstämmer med gällande detaljplan. Skriver att det kommunala bevarandeprogrammet inte kan kastas åt sidan bara för att det råkar passa kommunen just nu. Samtliga fastighetsägare ska vara lika inför lagen. Om Stadsbyggnadskontoret tillämpar ett bevarandeprogram i Änggården borde detta gälla samtliga fastigheter. För att återropa Stadsbyggnadskontorets egna (egenpåkittade?) terminologi så strider förslaget mot byggnadernas samt områdets grammatik och föreslagen detaljplan strider mot förvanskningsförbudet 8 kap. 13 § PBL samt varsamhetskravet enligt 8 kap. 17 § PBL.

Kommentar:

Det är en mängd olika faktorer, verksamhetsbehov och krav som föranleder rivning av befintlig bebyggelse. Alternativa placeringar som möjliggör bevarande

av befintlig bebyggelse, har studerats under arbetet och förkastats, detta beskrivs i framtagen MKB samt i *Alternativa placeringar-bevarandeanternativ, Arkitema/Sweco, 2019-10-17*.

Olika intressen har vägts mot varandra, bevarande av kulturhistoria i form av några av de äldre byggnaderna och stadsrummen kan inte förenas med behov av större lokalytor i utbredning och höjd. Placeringen är beroende av direktförbindelse till existerande vårdlokaler. Bedömningen från Västra Götalands Regionen är att projektet faller om inte lokalytor och samband kan åstadkommas. När dessa två intressen inte går att kombinera anser staden att befolkningens behov av specialiserad sjukvård har störst allmänt intresse.

Avvägningen som innebär en rivning av kulturhistoriskt intressanta byggnader, som dock inte är av riksintresse, gäller detta specifika område, verksamhetens ytterst speciella förutsättningar och allmänhetens behov av en högspecialiserad sjukvård. Behovet av högspecialiserad vård på denna specifika plats anses således vara viktigare än att kulturhistorisk intressanta byggnader kan bevaras.

Se även stadens inledande kommentarer.

24. Fastighetsägare, Änggården 5:7 Carl Skottsbergs Gata 14

Har förståelse för behoven av att förändra Sahlgrenska lokaler men har invändningar mot nuvarande utformning av planen. För att undvika att göra omfattande ingrepp i kulturminnesbevarad miljö anser sakägaren att den nya byggnaden Hus 1 som behövs för ett modernt fungerande sjukvård skulle kunna byggas på nuvarande vändplan för spårvagn. Enda ingrepp som då behövs är att p-huset behöver rivas och p-platser ordnas på annan plats inom området samt att laddstationen för buss 16 behöver flyttas. Den vändslinga som finns på platsen kanske inte ens behöver ersättas då vändslinga finns vid Wavrinskys plats, och då kopplingarna i spårvagnssystemet är långt fler idag än när vändslingan anlades. En svårighet jag ser är helikopterplattan inte kan användas under byggtiden, vilket skulle kunna lösas med tillfällig lösning vid någon av de lämpliga platserna i den utredning som genomförts (PM ny helikopterflygplats).

Följande fördelar erhålls med ovanstående förslag:

- ny säkrare infart för ambulans som inte behöver krocka med kollektivtrafikshållplatser och gående
- akutsjukvård och helikopterplatta kan lokaliseras i samma byggnad
- det Q-märkta Per Dubbshuset och södra entrén kan bevaras och användas till kontor/sjukvård eller bostäder
- minskad kostnad när enbart ett p-däck behöver rivas och flyttas samt ökad nytta när hus kan bevaras och generera intäkt

Att i dessa tider, när digitaliseringen snabbt kan förvandla nödvändiga lokalbehov till helt onödiga och när regeringens handlingsplan för cirkulär ekonomi precis antagits, riva väl fungerande, vackra byggnader är mycket svårt att förstå. Att ett Q-märkt hus föreslås för rivning är dessutom i strid med bevarandeprogrammet.

Till sist vill sakägaren framföra att helikopterns start och landningar inte alls stör. Istället ger den en känsla av hopp och en påminnelse om att livet är sårbart.

Kommentar:

Gällande alternativa placeringar och lösningar, se svar till yttrande 23 ovan, se även stadens inledande kommentar.

25. Fastighetsägare, Änggården 19:1, Per Dubbsgatan 1

Anser att det saknas en konsekvensbeskrivning för närboende i området. Förändringsarbetena skall enligt uppgift följa en tidplan under kommande 6 år med start 2022 fram till 2028. Som boende på denna adress har sakägaren löpande upplevt tidigare förändringsarbeten i infrastrukturen som menligt påverkat boendemiljön såsom banarbeten för spårvägen, landningsplats för helikopter, ombyggnationer av viadukter mm. Sakägarens farhågor nu är frågan om det är möjligt att överhuvudtaget bo på adressen under entreprenadtiden eller alternativt, realistiskt med en försäljning. Sakägare är orolig över kommande förändringsarbeten ska innebära negativ påverkan på buller, luftmiljö, trafikmängd och ljudmiljö. Sakägare skriver att detta kullkastar planer på försäljning av fastigheten. Med anledning av ovanstående oklarheter önskas svar på följande frågor:

- Fastigheterna i Änggården är attraktiva och högt värderade, vid en ev. försäljning under rådande förutsättningar kan det vara svårt att få ut fullt marknadsvärde. Kan kompensation då utgå?
- Värdeminskning av fastigheten efter entreprenadslut?
- Besiktning av huset och mätningar av grund för ev sättningar?
- Tillgängligheten till fastigheten från Per Dubbsgatan kommer den att begränsas?
- Beräkning av framtida bullernivåer på Per Dubbsgatan?
- Beräkning av framtida trafikbelastning, bil respektive kollektivtrafik?
- Lokalisering av framtida parkering för 5000 anställda?

Kommentar:

I detaljplaneprocessen analyseras inte hur värdet på angränsande fastigheter påverkas av exploateringen. Kommunens bedömning är att det allmänna intresset av att utveckla Sahlgrenska sjukhuset väger tyngre än en eventuell värdeminskning för enskilda bostäder. Uppskattningen är dock att detaljplanens genomförande inte kommer ha negativ utan snarare positiv påverkan på sakägandens fastighet då angränsande trafikflöden begränsas, ombyggnation av hållplatsen ger en mer tillgänglig kollektivtrafik och nya gång- och cykelvägar tillkommer.

I samband med utbyggnad ansvarar trafikkontoret och anlita entreprenör för att säkerställa påverkan samt om besiktning kan krävas.

En analys av behov och påverkan har tagits fram inom ramen för genomförandestudien för att undersöka på hur närboende och olika verksamheter påverkas av gatans ombyggnad. I analysen framgår följande: "Särskild hänsyn behöver tas till de boende i närområdet även om dessa är få. Kontakt behöver tas med SGS studentbostäder som äger studentbostäderna på Medicinareberget, samt föreningen Tre Stiftelser som äger äldreboendet Änggårdsbacken samt

Änggårdskolonin och bostäderna i norra Änggården behöver informeras om byggnationen i god tid. Hänsyn behöver tas, främst för att minimera buller under kvällar och nätter. Boende i norra Änggården har uttryckt oro för smittrafik vilket behöver tas hänsyn till i planeringen." Detaljplanen föreslår inte avstängning av några gator i området.

Påverkan trafikbuller på befintlig bebyggelse utanför planområdet har inte studerats. Uppskattningen är dock att bullernivåerna snarare kommer minska än öka då planförslaget innebär en minskning av trafikflöden då två av de idag fyra körfälten vigs åt enbart kollektivtrafik.

Det övergripande målet i den gröna transportplanen är att biltrafiken till området inte får öka och att det totala antalet parkeringsplatser på Medicinareberget och Sahlgrenska inte får överstiga 3180 parkeringsplatser för fordon. För att klara detta krävs en rad mobilitetsåtgärder vilka finns beskrivna i den gröna transportplanen. Exempelvis verkar de stora fastighetsägarna tillsammans med hyresgäster, arbetsgivare och andra fastighetsägare i området verka för tillämpning av marknadsmässiga parkeringsavgifter i sin interna prissättning. Ett annat exempel är kapacitetshöjande åtgärder för kollektivtrafiken. Grön transportplan med tillhörande avsiktsförklaring tecknades i januari 2020 mellan berörda parter.

Grannkommuner

26. Mölndals stad

Mölndals stad ställer sig positiv till planen och framtaget trafikförslag för Per Dubbsgatan och anser att planen är välarbetad. Ett frågetecken höjs dock kring utformning av busshållplatser och huruvida de går i linje med Citybusskonceptets guidelines. I Samrådsredogörelsen nämndes att detaljplanen möjliggör en ombyggnad av hållplatsläget i enlighet med Målbild Koll2035, men ingenting nämns om varken Målbild Koll2035, eller Citybuss som planeras trafikera här i framtiden. Detta är två aspekter som inte kan förbises och därför önskas en komplettering av hur framkomligheten för framtida citybuss med upptagningsområde södra Mölndal, genom Toltorpsdalen (via Ehrenströmsgatan), med b.l.a. målpunkt Sahlgrenska beaktas. Mölndal framhåller även fortsatt vikten av att främja framkomligheten för kollektivtrafiken på Ehrenströmsgatan specifikt, men ser även behovet i stort där biltrafiken ökar. På dessa vägar där man ser att påverkan är stor behöver man även se över framkomligheten och kapaciteten för gång- och cykel.

Kommentar:

Hållplatsläget Sahlgrenska huvudentré är en stor och viktig målpunkt inte bara i Göteborg utan även regionalt. Platsen är utpekad inom arbetet med innerstadsringen och enligt antagen målbild Koll2035 (Västra Götalandsregionen. 2017. Målbild Koll2035 - Kollektivtrafikprogram för stornätet i Göteborg, Mölndal och Partille) planeras hållplatsen bli en intensivt trafikerad hållplats med höga krav på kapacitet och komfort för resenärer. Detaljplanen möjliggör en ombyggnad av hållplatsläget i enlighet med Målbild Koll2035. Planen innebär förbättrad tillgänglighet, framkomlighet och kapacitet för fotgängare, cyklister och kollektivtrafik samt förbättring av de stadsmässiga kvalitéerna i enlighet med stadens trafikstrategi.

Citybuss är ett av de fyra koncepten som utgör hela Koll2035 och Citybusstråket från Mölndal är tydligt utpekat. Det är dessutom del i trafikkontorets Linjenätsutredning för Citybuss.

Citybuss har två alternativa vägar när den kommer från Toltorpsdalen, den ena via Sahlgrenska och den andra via Chalmers. Utredningen visar dock ganska tydligt att vägen via Sahlgrenska är bättre baserat på att det huvudsakliga resandet från Mölndal längs Toltorpsdalen har slutdestination Sahlgrenska eller Linnéplatsen.

Övriga

27. Swedegas

Inget att erinra.

28. Boende på Bååthsgatan 14

Anser att det är otroligt mycket cykeltrafik förbi på Per Dubbsgatan och att det måste planeras för pendlingscykelstråk i enlighet med stadens cykelprogram. Göteborgs Stad planerar även för en ökning av cyklister framgent vilket även det stödjer tesen om väl tilltagen infrastruktur för cykel tydligt som tydligt skiljs från övriga trafikslag. Tråkigt att behöva riva de gamla vackra tegelbyggnaderna. Finns det någon möjlighet att kunna renovera dem istället?

Kommentar:

Cykelbanornas dragning och utförande har studerats i genomförandestudien och utgångspunkten för arbetet gällande cykelbanor har varit Göteborgs stads cykelstrategi. Gång- och cykelbanor samt gator följer stadens tekniska handbok där det finns standardiserade mått. Alla projekt är dock unika med unika förutsättningar vilket gör att avsteg ibland är nödvändigt på grund av exempelvis platsbrist i befintliga områden. På grund av just platsbrist så medger planen en dubbelriktad cykelbana på Per Dubbsgatans södra sida vilken breddas från dagens mått för att kunna möta de behov som finns och kommer att utvecklas. På sträckor kommer gång och cykel att separeras med träd och i en kritisk punkt med en mur.

Gällande alternativa placeringar och lösningar för att undvika en omfattande rivning av befintlig bebyggelse, se svar till yttrande 23 ovan, se även stadens inledande kommentar.

29. Boende på Västergatan 16

Varför läggs inte mer resurser på nya byggnader som passar in i omgivningen och ihop med befintliga byggnader? Är all denna yta nödvändig? Det som behövs är ju mer yta för ren vård då huset vid Sahlgrenska Norra porten är utdömt och behöver rivras och ersättas. Går det inte att renovera och behålla de gamla tegelhusen mot Medicinareberget istället och anpassa dem till Life Science?

Kommentar:

Gällande alternativa placeringar och lösningar för att undvika en omfattande rivning av befintlig bebyggelse, se svar till yttrande 23 ovan, se även stadens inledande kommentar gällande avvägningar mellan olika intressen och behovet av lokaler och samverkande funktioner.

30. Boende på Sörhallstorget 31 16

Anser att det är ett helt nödvändigt projekt. En invändning: av byggnads- och sjukvårdshistoriska skäl bör Per Dubbshuset byggas in i huskroppen vid Gröna stråket, dvs höghuset på sjukhussidan.

Kommentar:

Alternativa placeringar och bevarande har studerats inom planarbetet, se bilaga *Alternativa placeringar-bevarandeanternativ, Arkitema/Sweco., 2019-10-17*. Därutöver har ett PM Bevarandeåtgärder tagits fram som beskriver hur exploatörerna har för avsikt att arbeta vidare med att bevara byggnadsmaterial etc. i så stor utsträckning som det är möjligt. Västfastigheter har även tagit fram en avsiktsförklaring, undertecknad mars 2021, för att göra ytterligare bevarandeåtgärder, som är fler än vad som beskrivs i PM:et i samband med projektets genomförande.

31. Boende på Lövskogsgatan 2

Anser att tjugotre våningar på hus nr 3 är alldeles för högt. Huset skulle skugga omgivningen onödigt mycket och sticka upp som en oattraktiv, fyrkantig stolpe högst upp i Göteborgs skyline. Skyskrapor bör inte stå nära annan bebyggelse, det skapar mörker och fukt. Förslaget som helhet kör alltför mycket över tidigare beslut om Medicinareberget och Sahlgrenska. Kostnaderna ter sig också alltför höga, pengar som skulle kunna gå till patientvård och forskning.

Kommentar:

Stadsbyggnadskontoret och exploatörens arkitekt har under granskningskedet bearbetat gestaltningen av förslaget med utgångspunkt i det platsspecifika, med delvis hänsyn till kulturmiljön och delvis hänsyn för den viktiga målpunkt, samhällsviktiga funktion och visuella dominans av gaturummet som bebyggelsen innebär.

Intentionen med gestaltningen är att byggnaderna ska gestaltas med en utformning som signalerar området och komplexets betydelse i staden. Tillkommande byggnader ska ge området en ny årsring med modernt uttryck som även är anpassat till den befintliga miljön i material, det röda teglet och i omsorgen om detaljer, vilket varit karaktäristiskt för området som helhet och i detta gaturum över tid.

Centrala funktioner som ex. akutmottagning och entréhallar ska utformas tydligt. Nivåskillnader ska överbryggas genom in- och utvändiga stråk med byggnader som är anpassade till områdets topografi. Möten över gränser ska möjliggöras i en öppen och inbjudande länkbyggnad som blir områdets nya sociala kopplingspunkt. Se avsnitt **Övergripande gestaltningsidéer** samt **Riktlinjer för utformning** i planbeskrivningen, för utförligare beskrivning av intentioner och krav på gestaltning av tillkommande bebyggelse. Se även stadens inledande kommentar gällande avvägningar mellan olika intressen och behovet av lokaler och samverkande funktioner.

32. Boende på Anna Östvägen 5

Boende protesterar mot ovan förslag om uppförande av ny sjukhusbyggnad på Sahlgrenska Universitetssjukhuset enl ovan förslag. Boende motsätter sig rivning av Per Dubbshuset och en rad andra funktionsdugliga hus kring Per Dubbshuset. Boende protesterar mot motivet till att riva byggnaderna. Boende skriver att man

istället för att bygga nytt bör satsa på forskning och utbildning med tid och pengar till forskare. Boende arbetar i Nya Vårdbyggnaden på Sahlgrenska och menar att en fysisk bro över Per Dubbsgatan inte kommer att suddas ut gränser eller få forskare att mötas. För att gynna forskning krävs att forskare har en idé, får tid och pengar att jobba med forskning! Inte ett nytt hus. Vidare skriver boende att man istället för att bygga nya hus behöver satsa på lön till sköterskor, medel till nya läkemedel och IT-struktur på Sahlgrenska. Boende ifrågasätter placeringen av Life Science just på platsen där Per Dubbshuset ligger, och föreslår att man istället bygger på de centralt belägna nybyggda husen med fler våningar. Boende har vidare synpunkter kring arkitekttävlingen, och anser att förarbetena som låg till grund till arkitekttävlingen utformades av (föga kreativa?) personer som inte såg något värde i Per Dubbs huset och därmed blev senare arkitekter bakbundna av snäva tävlingsregler utan möjlighet att ta till vara Per Dubbs huset. Boende håller med om att Laboratoriemedicin behöver bättre lokaler, men ställer sig frågande till om dessa måste ligga på Per Dubbshusets tomt. Föreslår istället ytor på Sahlgrenska som idag står tomma eller är bebyggda med baracker eller p-platser. Undrar varför man inte kan placera det nya huset utanför Norra porten där spårvagnen vänder, och frågar sig om inte de vändplatser som finns i närheten räcker. Boende menar att man bör ta tillvara gamla byggnader och omforma istället för att riva och bygga nytt. Till slut vill boende uppmana - bevara det unika och kulturminnesmärkta Per Dubb huset! Tänk om, tänk nytt. Vad är behovet för sjukhuset? Vad är ett realistiskt mål med bygget? Hur mycket får det kosta? Vilka miljövärden vill vi ha? Låt Per Dubbshuset vara med in i framtida Sahlgrenska, utnyttja hela dess unika potential!

Kommentar:

När sjukhus planeras och byggs måste hänsyn tas till den snabba utvecklingsprocess som sker inom den nationella och internationella hälso- och sjukvården. Den snabba utvecklingen gäller bl.a. nya behandlingsmetoder – inte minst inom så kallad precisionsmedicin - utveckling av medicinskt teknisk utrustning och nya läkemedel som gagnar patienterna i Västra Götalandsregionen och nationellt. Dessa förändringar påverkar vårdens behov av lokaler. Det innebär att sjukvården är i ständig förändring och vårdens lokaler måste successivt anpassas därefter. Detaljplaner för sjukhusområden måste vara robusta och klara förändring. En detaljplan som är för snäv skulle riskera att låsa fast vården på ett sådant sätt att det inte finns möjlighet att anpassa vården efter ny teknik, nya läkemedel och behandlingsmetoder – vilket skulle kunna hämma utvecklingen och påverka patienternas möjlighet till bästa möjliga behandling, samt vårdens möjligheter till optimal resursanvändning. Sahlgrenska Universitetssjukhuset är ett regionsjukhus med nationella uppdrag. Ett sjukhus med Sahlgrenskas uppdrag har stort behov av flexibilitet för att möta morgondagens utmaningar.

När arbetet startade med detaljplanen fanns fler verksamheter med i Hus 1. I programrapporten har vissa verksamheter utgått. Vad som genomförs är en fråga för regionstyrelsen. Den verksamhet som redovisas i programrapporten är en del av dagens, men i större utsträckning morgondagens akutsjukvård och bedriver 24/7 verksamhet. Byggnaderna kommer att stå i kanske 100 år och dess layout är flexibel och möjliggör att över tid förändra och möta Sahlgrenskas behov av avancerade vårdlokaler.

Det finns ett stort behov att knyta ihop den teoretiska forskningen och utbildningen på Medicinareberget med den kliniska sjukvården, forskningen och

utbildningen på Sahlgrenskaområdet. Denna detaljplan ger dessa möjligheter. Placeringen är strategisk och unik. I arbetsprocessen har flera olika lägen möjligheter utmed Per Dubbsgatan testats, detta är den mest lämpliga och där dessutom bebyggelsen kan byggas vidare på Sahlgrenska Universitetssjukhusets huvudaxel som legat fast i över 100 år.

Se även stadens inledande kommentarer gällande vilka avvägningar och ställningstaganden som gjorts under detaljplaneprocessens gång.

33. Boende på Fyrverkaregatan 14

Stadsbyggnadskontoret har inte uppdaterat sina handlingar i ärendet sedan planerna för akutsjukvård utgick. I Programrapporten, Bilaga A, går att utläsa: "Projektledningsgrupp för Sahlgrenska Life Hus 1, fick i november 2019 besked av regionens representant i gruppen att programinnehållet skall ses över för att uppnå en reducerad fastighetsinvestering, samt att Ambulanssjukvård, Akut- och olycksfallsmottagning inte planeras in i Hus 1." Trots detta inleddes tjänsteutlåtandet i ärendet med "Syftet med planen är att bygga ett nytt akutsjukhus", vilket alltså är gravt missvisande och ett potentiellt handläggningsfel. Dessvärre ligger detta fel till grund även för slutsatserna i utredningarna av Per Dubbshuset, vilka samtliga understryker att en rivning är nödvändig, med motiveringen att akutsjukvården kräver snabba transporter, när ingen sådan sjukvård alltså tillkommer i projektet. Även Stadsbyggnadskontorets egna avvägningar av bevarande av kulturmiljö gentemot sjukvårdens utveckling blir missvisande när de hänvisar till "behovet av specialiserad vård" när ingen vård kommer bedrivas i det hus som kräver rivningarna. Det tillkommande huset kan alltså placeras på andra sidan sjukhusområdet, även detta enligt Programrapporten, där rivningar helt kan undvikas. När mängden negativa och kritiska synpunkter med hänsyn till rivningarna överstiger hundratalet och när det finns ett tydligt alternativ, som tillfredsställer såväl vårdens behov som önskemålen om bevarande av kulturmiljö, bör detta alternativ beaktas genom återkallande av Byggnadsnämndens beslut, och genom nya utredningar med förutsättningarna uppdaterade för att återspegla de verkliga planerna.

Kommentar:

Se svar till yttrande nummer 32 ovan samt stadens inledande kommentarer gällande vilka avvägningar och ställningstaganden som gjorts under detaljplaneprocessens gång.

Revideringar

Planförslaget har reviderats enligt följande:

Utöver mindre redaktionella justeringar föreslås följande:

- Plankartan har justerats utifrån att planbestämmelse gällande störningsskydd strålning har lagts till. Mindre justeringar har genomförts på egenskapsgränser. Tre olika genomförandetider finns mot tidigare två. Genomförandetiden för Vaneföreanstalten samt hus 4 och tillhörande befintliga byggnader har fördröjts för att möjliggöra flytta helikopterplatta till Hus 1. Övriga fördröjda genomförandetider är desamma som vid granskning. Villkor att skyfallsmodell måste tas fram till bygglovsskedet har lagts till som bestämmelser. Planteknisk förändring har skett för den befintliga gångbron i öster, innebörden att den är på kvartersmark är densamma. Justering av vilken bestämmelse som det hänvisas till vid skydd mot störningar för bergsäkring har genomförts. Planteknisk justering har skett angående möjlighet till bärande konstruktion under mark. Begränsning av var transformatorstation får uppföras har gjorts norr om Per Dubbsgatan. Upplysningstexter angående hantering av skyfall och dagvatten har justerats. Bestämmelse som möjliggör att pelare kan uppföras där Hus 2 ansluter Hus 1 har lagts till.
- Planbeskrivningen har genomgått en generell revidering med förtydliganden.
- Reviderade utredningar och studier: Luftmiljöutredning, Cowi AB, 2021-6-02, Geoteknik och bergteknik PM förstudie, WSP Sverige AB, 2017-11-08, rev 2021-05-31, Utlåtande geologiska risker, Norconsult, 2021-05-31, PM Miljö, White, 2018-08-31, reviderat 2021-05-31
- Utredningar och studier framtagna efter granskning: PM Ny helikopterflygplats Sahlgrenska sjukhuset, Västfastigheter&Tyrens, 2021-4-13, Dagsljuspåverkan Odontologen, Sweco, 2021-06-07, PM Helikopterbuller- Vägledning för hantering av helikopterbuller i planskede 2021-09-13, PM Bevarandeåtgärder, Sweco, 2021-06-07

Berörda fastighetsägare har informerats om revideringen. Eftersom revideringen inte innebär någon väsentlig ändring av förslaget erfordras inte någon ny granskning.

Arvid Törnquist
Planchef

Viveca Risberg
Projektledare

Bilaga 1

Lista över samrådsrets

Detaljplan för vård och forskning vid Per Dubbsgatan, inom stadsdelen Änggården i Göteborg

Kommunala nämnder och bolag m.fl.

Fastighetskontorets tillgänglighetsavd
Fastighetsnämnden/kontoret
Grundskoleförvaltningen
Göteborg Energi AB (Fjärrvärme)
Göteborg Energi Gasnät AB
Göteborg Energi GothNet AB
Göteborg Energi Nät AB
Göteborgs Stads Parkerings AB
Kretslopp och Vatten
Kulturnämnden/förvaltningen
Miljö- och klimatnämnden/Miljöförvaltningen
Namnberedningen och GDA adresser
Park- och naturnämnden/förvaltningen
Räddningstjänsten Storgöteborg
Stadsområde 02 Centrum
Trafiknämnden/kontoret
Utbildningsnämnden/förvaltningen

Statliga och regionala myndigheter m.fl.

Business Region Göteborg AB
Försvarmakten Högkvarteret, HKV
Göteborgsregionen (GR)
Lantmäterimyndigheten
Luftfartsverket
Länsstyrelsen
Polismyndigheten
Skanova Nätplanering D3N
Statens geotekniska institut
Svenska Kraftnät
Swedavia AB
Säve flygplats
Trafikverket
Västfastigheter Ledningsstab, Flygplats-
chefen
Västtrafik AB

Sakägare

Utsänt enligt fastighetsförteckning

Bostadsrättsinnehavare, hyresgäster, boende

Hyresgästfören. Region V Sverige

Grannkommuner

Mölnads stad

Övriga

De som tidigare yttrat sig i ärendet, samt
Akademiska Hus
Göteborgs ornitologiska förening
Göteborgs spårvägar
Funktionsrätt Göteborg
(tidigare HSO; Handikappfören.
Samarbetsorgan)
Higab
Naturskyddsföreningen i Gbg
Swedegas
Västfastigheter, Distrikt Göteborg

**Länsstyrelsen
Västra Götaland**

Samhällsbyggnadsenheten
Nirmala Blom-Adapa
Arkitekt
010 224 4789
nirmala.blom-adapa@
lansstyrelsen.se

Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret
sbk@sbk.goteborg.se
Ert dnr: 0563/13

Granskningsyttrande över Detaljplan för vård och forskning vid Per Dubbsgatan inom stadsdelen Änggården i Göteborg stad, Västra Götalands län

Handlingar daterade i mars 2021 för granskning enligt 5 kap 22 § plan- och bygglagen
(PBL 2010:900)

Länsstyrelsens samlade bedömning

Staden har till granskning, tagit fram en MKB (miljökonsekvensbeskrivning) som redovisar tydligt, att planförslaget medför en betydligt stor negativ konsekvens för de kulturhistoriska värdena som utmärker Sahlgrenska sjukhusområdet. De särskilt utpekade som värdefulla byggnader; Per Dubbshuset, två bevarade paviljonger från den ursprungliga anläggningen samt den Norra entrén, är avgörande för förståelsen av Sahlgrenska sjukhusets utveckling. Dvs., från att ha varit ett lågt paviljongsjukhus under sent 1800-tal till att, under 1900-talets första hälft, växa till i skalan. Genom rivning av dessa byggnader, flera vitala årsringar i sjukhusanläggningens framväxt försvinner. Även den äldre Vanförestalten som bevaras i huvudsak, men genom att riva den L-formade byggnadskroppen på baksida av byggnaden och bygga samman den norra fasaden med den föreslagna *Hus 4*, medför att det blir svårt att förstå den enda bevarade byggnadens sammanhang med Sahlgrenska sjukhusområdet.

Dock noterar Länsstyrelsen från samrådsredogörelse att Staden gör ett tydligt ställningstagande om avvägning av de olika intressen som berörs av planförslaget: ”Avvägningen som innebär en rivning av kulturhistoriskt intressanta byggnader, som dock inte är av riksintresse, gäller detta specifika område, verksamhetens ytterst speciella förutsättningar och allmänhetens behov av en högspecialiserad sjukvård. Behovet av högspecialiserad vård anses således vara viktigare än att kulturhistorisk intressanta byggnader kan bevaras. Av den anledningen ställer sig inte stadsbyggnadskontoret bakom den slutsats som MKB:en drar att det med förslaget innebär att en standard sätts med ovarsam hantering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader i framtiden”.

Synpunkter berörande prövningsgrunder

Länsstyrelsen bedömer med hänsyn till ingripandegrunderna i 11 kap 10 § PBL och nu kända förhållanden att planen i sin nuvarande utformning inte kan accepteras och kan därför komma att prövas av Länsstyrelsen om den antas.

Granskningshandlingar behöver säkerställa och redovisa en del av förutsättningar som är kopplade till Länsstyrelsens ingripande grunder enligt plan och bygglagen,

för att ett genomförande av planförslaget kan anses vara acceptabel. Dessa motiveras och beskrivs nedanför under rubriken ”Motiv för bedömningen”.

Motiv för bedömningen

Länsstyrelsen befarar att:

- Miljökvalitetsnormer (MKN) inte följs (MB 5 kap, luft)
- Bebyggelse blir olämplig eller ett byggnadsverk olämpligt med hänsyn till människors hälsa och säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion (buller, risk för olyckor, översvämning, erosion)

MKN Luft

Beskrivning av Luftkvalitet behöver förtydligas avseende vilka åtgärder som genom planen säkerställs för att miljökvalitetsnormen för kvävedioxid inte ska överskridas år 2028. För partiklar (PM10) beräknas halterna för både årsmedelvärdet och 90-percentilen av dygnsmedelvärdet vara lägre än MKN i samtliga scenarier.

Gaturummet längs Per Dubbsgatan är vältrafikerat och den planerade bebyggelsen medför en hög och tät bebyggelsestruktur och till det tillkommer topografiskt höjdskillnader. Enligt luftutredningen är den enda möjliga lösningen för att sänka halterna av luftföroreningar att minska trafikmängderna och utsläppen från trafiken. Luftutredningen för Per Dubbsgatan inkluderar endast framtidsscenarier för åren 2025 och 2028. Länsstyrelsen har därför även beaktat luftutredningen för Guldhedsgatan (COWI, 2017) som inkluderar Per Dubbsgatan för åren 2017 och 2023 och konstaterar att halterna av kvävedioxid förväntas minska avsevärt från 2023 till 2025. För 2028 beräknas MKN endast tangeras längs kortare sträckor vid den planerade gång- och cykelbanan.

Eftersom det är samma versioner av emissionsmodellen HBEFA (3.3) och samma urbana bakgrundshalter i båda utredningarna antar Länsstyrelsen att det är olika åtgärder som ska falla på plats för att säkerställa den beräknade stora haltminskningen mellan åren 2023 och 2025 i området. Ni behöver i planbeskrivningen förtydliga vilka åtgärder som förutsätts genomföras och hur dessa kommer att anpassas till planens genomförandetakt.

Buller

Det framgår av planbeskrivning att antalet helikopterinflygningar även fortsättningsvis bedöms vara 1-2 per dag och att inflygningsvinkeln av den nya helikopterplattan är i stort sett samma som befintlig och att den nya plattan hamnar längre ifrån bostäder. Enligt Folkhälsomyndighetens riktvärden för buller inomhus bör maximalt ljud inte överskrida L_{AFmax} 45 dBA i bostadsrum samt i lokaler för vård och undervisning. PM *Ny helikopterflygplats* anser att fönster med ljudreduktion 35 - 40 dB kan komma att krävas i vådrum, för att nå riktvärdet på 45 dBA. Detta behöver framgå från planbeskrivningen och även säkerställas på ett plantekniskt godtagbart sätt.

Utanför planområdet kan eventuella bullerskyddsåtgärder på grund av den ändrade placeringen av helikopterplattan behöva hanteras vid anmälan eller vid eventuell tillståndsprövning enligt miljöbalken.

Skyfall

I planbeskrivningen (sidan 59) ställs krav om att ”*inför bygglov redovisa en ritning med en tydlig höjdsättning av hela detaljplaneområdet samt att en skyfallsmodell ska verifiera att byggnadernas entréer och ambulansvägar säkras och att skyfallsvattnet tydligt leds till nedsänkta områden*”. Här bör även framgå att utrymningsvägar från byggnaderna ska inkluderas i verifieringen. Länsstyrelsen anser att detta krav ska återspeglas på plankartan, t.ex. som ett ”villkor för bygglov”.

Det behöver också framgå av planförslaget hur transporter i allmänhet kommer att fungera inom planområdet vid ett skyfall eftersom verksamheten i byggnaderna kan vara helt beroende av dessa.

Geotekniska förutsättningar

Länsstyrelsen hänvisar till statens geotekniska institutets yttrande och håller med att det är oklart i nuläget vilken omfattning av planområdets bergsslänt har undersökts. (Se SGI:s yttrande med dnr. 5.2-2103-0234, dt. 2021-04-25 som bifogas i sin helhet)

Vad gäller nödvändiga åtgärder för rensning av bergsslänt/block rekommenderar Länsstyrelsen att detta i första hand görs innan planen antas. Men som alternativ kan kommunen istället tydligt redovisa att genomförandet är säkerställt. Det vill säga att stabilitetsåtgärder ska vara säkerställd på ett plantekniskt godtagbart .

Synpunkter på granskningshandlingen

Länsstyrelsen lämnar synpunkter gällande utformning av granskningshandlingarna som riktar sig till behovet av klarläggande och förtydligande.

Vatten

Granskningshandlingar utgör ett flertal dokument som beskriver olika förslag på dagvatten- och skyfallshantering. Det är svårt att uppfatta vilket Staden anser att tillämpa! Vi utgår ifrån det som beskrivs i planbeskrivningen, sid. 56 - 57, att dagvattenhanteringen kommer att ske områdesvis för de olika delområdena inom planområdet. På sid. 56, finns en bild över planområdet dock ser planområdet i bilden mindre ut än det som visas på plankartan.

Det är önskvärt att ha en bättre karta med kompletterande beskrivning som förtydligar vilken recipient som planeras ta emot dagvattnet från de olika delområden. Det som framgår av handlingarna är att dagvattnet kommer att ledas till allmän eller kombinerad ledning, men också beskrivs att det ska vara skilda ledningar för spill- och dagvatten på kvartersmark. Om detta innebär att en annan recipient än Ryaverket då behöver ni förtydliga vilket föroreningsinnehåll som kan väntas i dagvatten och ange de i mängder (kg/år). Vidare vill Länsstyrelsen att ni gör en bedömning med motivering hur dagvattenhantering kommer att upprätthålla att miljö kvalitetsnormer för vatten.

Det framgår från den upprättade MKB:en att åtgärder som kommer att tillämpa vid dagvatten- och skyfallshantering utgör att avrinning mot Vitsippbäcken kommer att minska. Det behöver förtydligas att det förutsätter att dessa planerade åtgärder samordnas och anpassas till bebyggelse takt och etappindelning för att säkra att påverkan under byggtiden undviks.

Kulturmiljö

Ett gestaltungsprogram som underlag hade varit betydelsefullt som en tydlig vägledning vad gäller utformning av tillkommande byggnader i syfte att uppnå en god helhetsverkan.

Det är av avgörande betydelse att beskriva vilka kulturhistoriska värden som ska avspeglas och på vilket sätt de ska uttryckas och hur det säkerställs. Vi bedömer att de bestämmelser som tagits fram inte är tillräckligt tydliga för att säkerställa de kulturhistoriska värdena.

På plankartan anges för Hus 1, 3 och 4, en planbestämmelse f₄ ”Byggnad ska utformas så att platsens kulturhistoriska egenart bekräftas och återspeglas”. Länsstyrelsen har svårt att förstå vad bestämmelsen egentligen syftar till då de tillkommande byggnaderna genom sin volym, skala och utbredning avviker från områdets kulturhistoriska karaktär.

Även bestämmelserna f₅, f₆ och f₇ är otydliga avseende vad de egentligen avser att säkerställa. Vidare framgår på sidan 34 att man avser att återbruka riven natursten och fasadtegel för att bibehålla områdets höga materialkvalité. Dock saknas en beskrivning hur denna ambition med bevarande av kulturhistoriskt värdefullt byggnadsmaterial, utmärkande för området är säkerställd.

Eftersom genomförandet av planförslaget avses ske i etapper, är det önskvärt att rivning av de kulturhistoriska värdefulla byggnaderna anpassas till bebyggelseakten och inte rivs i förväg i onödan.

Synpunkter enligt annan lagstiftning

Naturvård

Gällande artskyddet hänvisar vi till den bedömning vi har gjort i samrådsskedet med hänvisning till utförda inventeringar att detaljplanen inte innebär en sådan påverkan som föranleder förbud enligt artskyddsförordningen. Trots det är det önskvärt att gröonstrukturer och särskilt grövre träd sparas i största möjliga utsträckning. Hänsyn till mindre hackspett bör även tas vid återplantering efter det att planen är genomförd.

De som medverkat i beslutet

Företrädare för kulturmiljöenheten, enheten för samhällsskydd och beredskap samt avdelningar för miljö, natur och vatten har bidragit till beredningen av detta yttrande. Yttrandet har beslutats av funktionschef Nina Kiani Janson med arkitekt/ planhandläggare Nirmala Blom-Adapa planhandläggare som föredragande.

Nina Kiani Janson

Nirmala Blom-Adapa

Detta beslut har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Bilaga för kännedom:
Kopia av yttrande till Länsstyrelsen från:
SGI daterat 2021-04-25
Trafikverket daterade 2021-04-22

Kopia till:
sgi@swedgeo.se
trafikverket@trafikverket.se

Länsstyrelsen/
Miljöskyddsavdelningen
Samhällsavdelningen:
Enheten för samhällsskydd och beredskap
Och kulturmiljöenheten
Vattenavdelningen
Naturavdelningen
Funktionschef Plan och bygg